

Informativo **Ridimoas** 2019

Boletín da Asociación Cultural Ecolóxica Ridimoas, fundada en 1988 no local Aula Verde do Centro de Ensinanzas Integradas de Ourense.

O MÁIS SALIENTABLE

Do resumo de actuacións referentes ó ano 2019, temos que salientar o esforzo económico realizado na merca de parcelas e na restauración do tellado do muíño da Barbaña, seguido dos labores de silvicultura centrados na eliminación de mimosas (*Acacia dealbata*) e doutras especies vexetais alóctonas en beneficio de carballos (*Quercus robur*), cerquiños (*Quercus pyrenaica*), sobreiras (*Quercus suber*) e acivros (*Ilex aquifolium*) principalmente. O aumento de socias/os é outra realidade que convén salientar, pois as cotas anuais son as que marcan diferenza entre a conservación real do bosque ou a frustración da impotencia. Tamén merecen mención o acondicionamento dun novo hábitat de anfibios na parte media do bosque e o manexo axeitado do mato, con rozas manuais, o que ampliou as posibilidades de alimentación de insectívoros e a área de campeo de coellos bravos (*Oryctolagus cuniculus*). A mellora de lugares de cría de réptiles e a apertura dalgúns claros nas beiras do regato de Caldelas, permitiunos facer un seguimento máis cómodo da poboación destes animais e agasoullounos coa observación dunha corpulenta femia de *Lacerta schreiberi*. Fóra do bosque invertimos cartos, tempo e enerxías na conservación do sapoconcho europeo, no curso baixo do río Avia, a 2 km de distancia en liña recta, ó sueste de Ridimoas.

Sapoconcho europeo (*Emys orbicularis*) do areal de San Cristovo. En Galicia as súas poboacións naturais restrínxense aos ríos Louro (Pontevedra), Arnoia e Avia (Ourense), complexo dunar de Corrubedo e Lagoas de Carregal e Vixán (A Coruña).
Foto: Mani Moretón. Data: 14 de xullo de 2019.

DÚAS ESPECIES BASTANTE PARECIDAS

Os sapoconchos son réptiles que conforman a familia *Emydidae* dentro da orde dos quelonios. No areal de San Cristovo habitan dúas especies autóctonas da península Ibérica: o sapoconcho europeo (*Emys orbicularis*) e o sapoconcho mediterráneo (*Mauremys leprosa*). O primeiro está en perigo de extinción e o segundo mantén poboacións considerables, nos hábitats específicos da rexión mediterránea ibérica. Algúns investigadores consideran que *Mauremys Leprosa* foi introducido en Galicia e, por tanto, non sería autóctono da nosa terra, pero este suposto aínda non está claro.

Entre as dúas especies, bastante parecidas, existen algunhas diferenzas. Así, o sapoconcho europeo presenta, sobre fondo verdoso, manchas riscadas de cor amarela no espaldar, cabeza, pescozo e patas, con plastrón bastante flexible. Pola súa parte, o sapoconcho mediterráneo é menos escuro có anterior, en xeral de ton pardo con marcas alaranxadas no pescozo, con plastrón ríxido e quilla central no espaldar, ben patente nos individuos novos e vestixial na parte posterior dos adultos. Nas dúas especies as tallas poden alcanzar ós 20 cm, cun peso dun quilo para o primeiro e ata dous quilos para o segundo, que pode chegar a ser moito máis grande. Tanto un coma o outro son moi lonxevos, podendo vivir 100 anos ou máis.

Ambas especies aliméntanse de invertebrados, como miñocas, anfibios pequenos, carroña (especialmente peixes mortos) e algúns vexetais. A cabeza sumerxida na auga, facilítalles a inxestión de alimentos. Cando teñen que despedazar presas grandes, axúdanse das patas dianteiras, que empurran a comida para fóra mentres agarran coa boca.

O vicepresidente: David Rodríguez.

XUNTA DIRECTIVA

Presidente: Pablo Rodríguez Fernández.

Vicepresidente: David Rodríguez Barra.

Tesoureiro: María Carmen Rey Novoa.

Secretaría: Paula Rodríguez Domínguez.

Vogais: Xusto Veloso Moreda, Concepción Domínguez Domínguez, Bernardo Louzao Campos e Juan Antonio Santamaría Rodríguez.

PARCELAS MERCADAS EN 2019

Paraxe	Superficie m ²	Prezo €
Sanchegada	4.629	3.600
Carreiro do Muíño	1.271	3.500
Valdasmo	995	995
Freixa	831	831
Barbaña	462	462
Ridimoas	315	315
Total: 6	8.503	9.703

A de Sanchegada e Freixa corresponden ás parcelas 121 e 137 do polígono 5 e nelas predominan os carballos (*Quercus robur*) igual cá 102 de Ridimoas no polígono 8. A do Carreiro do Muíño e Barbaña forman parte do bosque de Ribeira do regato de Caldelas e son a 298 e 167 do polígono 3, onde predominan salgueiros (*Salix atrocinerea*) e amieiros (*Alnus glutinosa*); mentres que a do Valdasmo, no polígono 12, parcela 328, é unha estreita franxa que se abre nun claro do bosque despois da eliminación de mimosas (*Acacia dealbata*) e nela existen dous grandes penedos graníticos.

MEMORIA ECONÓMICA

Ingresos:

Cotas socias/os	13.053,86 €
Donativos visita bosque	3.517,00 €
Remanente ano anterior.....	1.493,37 €
Subvención Deputación Ourense.....	489,10 €
Banda Deseñada, Colección Tiralíñas.....	193,33 €

Total ..... 18.746,66 €

Gastos:

Merca de parcelas.....	9.703,00 €
Tellado muíño.....	4.682,00 €
Silvicultura.....	881,60 €
Banco: comisións, IVE, mantemento.....	551,38 €
Secretaría e web.....	500,00 €
Perito e contribución casa.....	401,49 €
Correos.....	206,68 €
Devolución recibos.....	187,64 €
Seguro egua, ferrador e alimentación.....	168,12 €

Total ..... 17.281,91 €

INGRESOS: ..... 18.746,66 €

GASTOS: ..... 17.281,91 €

Saldo 31/12/2019..... 1.464,75 €

NOVAS SOCIAS/OS

Altas: 75

Adolfo Cordero Rivera	Juan Carlos González Alonso
Adrián González García	Juanjo Lorenzo Veigas
Ainhoa Viñuela Don	Julia Pérez Graña
Alba Mato Domínguez	Laura Varea Cascallar
Alba Rodríguez Bernárdez	Leticia Lago Álvarez
Alejandro Rodríguez Canosa	Lía Blasco López
Alfonso Blasco García	Manuel Martínez Rodríguez
Ana Vázquez Fernández	Marco Candia Durán
Ángel Montero Campos	Marcos Alcaine Soto
Ángel Quintas Quintas	Marcos Pérez López
Antonia De Valentín	María Consuelo Puga
Fernández	Fernández
Antonio Martínez Carballal	María del Pilar Laguna
Araceli Pazó Domínguez	González
Arume Labs	María Digna Mato Domínguez
Berta Ramos Silva	María Esther Troncoso Blanco
Bettina Piñeiro Fernández	María José Mandado
Carlos Martínez Feijoo	González
Carlos Oreiro Rey	María Paz Derri Alcántara
Celso Lorenzo Hermida	María Teresa Quintas Iglesias
Comba Penas Prol	Mariña Palas Rodríguez
Cristina Ferreirós Sánchez-	Marisé Barreiro Abal
Guisande	Mateo Quintas Peaguda
Diego Rodríguez Miguélez	Miguel Ángel Silva César
Elena Peaguda Domínguez	Natividade Borrajo Pazos
Félix Lorenzo De Dios	Noa Fontán Puga
Fernando Marta Sevilla	Nuria Núñez Rolán
Henar López Calabor	Nuria Sánchez Álvarez
Ignacio Amando González	Óscar Lapido Fernández
Torres	Pablo Carballo Cancela
Inmaculada Vázquez Barros	Pablo Pérez Fernández
Iria Silva Carballal	Paula Caballero Rodríguez
Irma Fitó Egea	Paula González Fernández
Iván García Ardao	Pedro De Luxán Vera
Javier Lago Palacios	Rafael Otero González
Javier Paz Lema	Ricardo Pérez González
Javier Valverde Alonso	Roberto Gómez Carballal
José Alfonso Mato Domínguez	Roberto Xusto Caneda
José Antonio García	Ferreiro
Rodríguez	Susana Alvor Arias
	Vega Vázquez Otero
	Vicente Fernández López
	Xulio López Pérez

Baixas: 8

Causas de baixas:

A petición propia: 1

Por defunción: 2

Por non actualizar datos: 5

Totais a 31/12/2019 ..... **Socias/os: 1.128**

É vital para Ridimoas que a ficha persoal, coa domiciliación bancaria estea sempre actualizada, tanto para recibir información como para pagar a cota anual. A mellor maneira de actualizar datos é cubrindo unha ficha na nosa web: www.ridimoas.com.

E para os que queiran ingresar a cota directamente, o noso código IBAN é:

ES05 2080 5332 8330 4002 0684 Abanca, sucursal de Ribadavia. Rúa Progreso, 46; 32400 Ribadavia (Ourense).

Grazas por colaborar!

CONVOCATORIA: ASEMBLEA XERAL ORDINARIA

Cumprindo co artigo 18 dos estatutos, convocámoste á Asemblea Xeral Ordinaria que se celebrará o vindeiro día **29 de marzo de 2020** (domingo) no IES O Ribeiro de Ribadavia (Ourense) ás 11:30 horas en primeira convocatoria e ás 12 horas en segunda convocatoria, e na que trataremos os seguintes puntos da orde do día:

- 1.- Lectura e aprobación, se procede, da acta da Asemblea Xeral Ordinaria do ano anterior.
- 2.- Informe sobre o estado do bosque Ridimoas e dos traballos realizados durante o ano 2019.
- 3.- Informe económico.
- 4.- Actividades para o ano 2020.
- 5.- Rogos e preguntas.

CONVOCATORIA: ASEMBLEA EXTRAORDINARIA

Celebrarase ó remate da anterior, co seguinte punto da orde do día:

- 1.- Nomeamento da Xunta Directiva para o período comprendido entre marzo de 2020 e marzo de 2024. Artigos 16b, 19 e 24 dos Estatutos.

ACTIVIDADES PARA O RESTO DO DÍA

No IES O Ribeiro poderase visitar a exposición permanente de Historia Natural, estarán á venda a 5€, cada un dos cadernos da colección Tiralñas: Pepiño o Arrieiro, Viaxe ás cegoñas e Bosque Ridimoas Visita guiada; o recadado ingresarase como donativo na conta de Ridimoas para ser invertido na mellora de hábitats do bosque. Tamén se poderá adquirir por 7€ mel das abellas do socio Celso Gómez.

XANTAR:

Ás 14 horas xantaremos no restaurante Garden Lodge (antigo Evencio). Será un bo cocido, viño do Ribeiro, postre e café, por un custo de 15€/persoa. Pregamos ás socias/os que decidan vir xantar connosco (poden vir acompañadas por amizades e familiares), avisen ata o 25 de marzo, mércores, empregando o noso correo electrónico asociacion@ridimoas.com ou chamando ó teléfono 988 48 00 62. Se alguén quere un menú especial debe chamar ó restaurante: teléfonos 619 64 13 37 e 988 47 71 69. En tódolos casos haberá que indicar que é pola comida de Ridimoas e número de comensais.

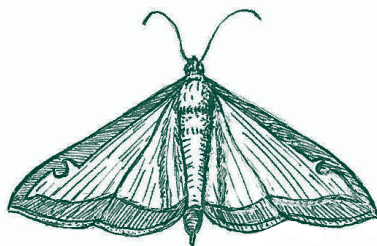
Despois do xantar faremos unha andaina dun quilómetro e medio á beira do río Avia, en dirección nordés, ata o hábitat do sapoconcho europeo.

Recomendamos calzado impermeable.

Sendeiro á beira do río Avia á entrada do territorio do sapoconcho. Foto: Rocío Estévez. Data: 15 de xullo de 2019.

NOVA FAUNA DO RIBEIRO

Debuxo de Oitabén

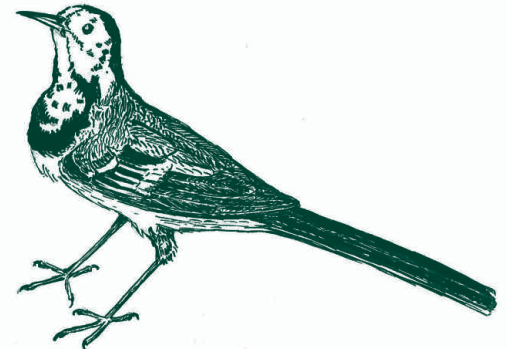
Couza dos buxos (*Cydalima perspectalis*).

Avelaíña duns 4 cm de envergadura, orixinaria do leste de Asia, presente en Galicia desde 2014. A femia pon entre 5 e 20 ovos no envés das follas dos buxos que servirán de alimento a voraces eirugas; estas, de cor verde, medrarán ata 32 mm de longo e poden matar á planta nutricia, xa que tamén comen a codia do arbusto; deste xeito, nos dous últimos anos, levan acabado con moitas sebes e pés arbustivos de buxos do Ribeiro. A eiruga pode descolgarse por un fío ata o chan e, antes de crisalidar, protéxese cun entramado de seda.

NOTAS DE CAMPO Textos e debuxos do natural de Oitabén.

Lavandeira branca (*Motacilla alba*)

Elegante paxariño insectívoro do medio agrícola e urbano que, ocasionalmente, se achega ás inmediacións do noso bosque en Beade, cando visita algunha horta do barrio da Presa. Igual que está a pasar con outros paxaros do medio agrícola, a lavandeira branca está en declive. A ilustración foi realizada a partir dun espécime disecado que se conserva no museo de Ridimoas. Esta lavandeira branca fora anelada o día 16 de xullo de 1983 en Blaenevon (Gales): 51° 47'N, 3° 7'W e recollida morta o día 4 de decembro do mesmo ano, en Seixalbo (Ourense): 12° 20'N, 7° 52'W; despois de percorrer 1.109 km. en 141 días. A lavandeira branca en Galicia é sedentaria e normalmente fai dúas postas anuais, podendo chegar a tres en circunstancias favorables.

Avoadiña (*Erigeron sumatrensis*)

Esta planta anual, bianual ou de máis duración, orixinaria de Suramérica, chegou a España desde Francia a principios do século XX. Presenta un talo ríxido semileñoso de abundante pilosidade que con frecuencia supera o metro e medio de altura. As flores compostas, de tipo capítulo, de cor amarela verdosa, aparecen de xullo a outubro. Na ilustración, dentro do recadro, vese unha flor aberta de 13 mm de diámetro e, nela, aparecen como fíos brancos, os vilanos dos diminutos froitos que se desprenden co vento, diseminando a especie por todas partes, de aí o seu nome. Temos visto algúns paxariños alimentándose destes minúsculos froitos. En Ridimoas colonizou de forma densa, a parcela 164 do polígono 5, na paraxe do Valdasma, despois da retirada de cepas da viña.

Rato auganeiro (*Galemys pyrenaicus*)

Adaptado á vida acuática dos tramos fluviais de augas oxixenadas, este micromamífero da familia *Talpidae* foi abundante no regato de Caldelas, ao paso polo bosque Ridimoas, ata finais do século XX. Na actualidade escasea debido á contaminación da auga por verterduras agrícolas, gandeiras e urbanas orixinadas na cabeceira do regato. A última observación desta especie, no bosque Ridimoas, foi en agosto de 2010 nas proximidades do muíño da Barbaña. Os datos do individuo da ilustración, atopado morto no ano 2003, foron: peso, 78 g; sexo, macho; longo total, 24.5 cm; rabo, 13.3 cm; trompa, 3 cm; pata dianteira, 1,5 cm e pata traseira, 4 cm. O rato auganeiro consume diariamente case o seu peso en organismos acuáticos: larvas, insectos, crustáceos e peixiños. Os machos entran en celo en decembro e as femias en xaneiro. As crías, 4 de media, nacen por marzo.

FAUNA QUE FOI DA CONTORNA DE RIDIMOAS E QUE XA DESAPARECEU OU É MOI RARA**Chasco común (*Saxicola torquata*)**

Tarabilla común

Texto de *Pablo Oitabén*.
Fotos de *Pedro Holgado*.

Paxariño duns 13 cm de longo total, da familia *Turdidae*, con dimorfismo sexual ben aparente. O macho diferénciase da femia, principalmente na época estival, por ter a cabeza totalmente negra, laterais do pescozo, mancha alar e ventre brancos e peito ocre alaranxado; mentres que a femia é de tons máis apagados, con predominio de ocres acastañados, destacando pouco as manchas abrancazadas. Os inmaturos son parecidos á femia, pero teñen a gorxa e a risca supraocular de cor cinxenta. O seu nome fai alusión á súa voz máis coñecida: chasc, chasc!

Status anterior

A mediados do século XX o chasco era especie común no Ribeiro de Avia, aínda que sobre el pesaba unha lenda que o acusaba de enganar a Xesucristo. Segundo a tradición oral, Xesucristo preguntáralle ó chasco se ía ben por un camiño e o chasco contestáralle: -Chasc, chasc! Por aí ben vas -a sabendas de que o camiño era perigoso e había moitas posibilidades de caer ó río e afogar; -pero o pisco (*Erithacus rubecula*) interveu e dixo: - pis, pis! Por aí non ir - salvándolle a vida e indicándolle a ruta segura. -Tan arraigada estaba a lenda e tan crédula era algunha xente que, poladas enteiras de chascos foron mortas en represalia á suposta maldade do paxariño. Pola contra, o pisco, era respectado e, cariñosamente, chamábanlle pisquiño.

En Portugal, Miguel Pimenta e Mª Lourdes Satarém, en 1996, citan ó chasco común como unha das especies máis frecuentes do Parque Nacional da Peneda-Gêses; igual ca Penas Patiño, na Guía das Aves de Galicia (2004) que o califica como moi común e sedentario. Sen embargo, a SEO/BirdLife, nos censos realizados en España entre 1998 e 2009, xa apreciaba declive na poboación desta ave.

Derradeira observación

Actualmente o chasco desapareceu da contorna de Ridimoas e das terras baixas do Ribeiro de Avia. A última observación da especie, próxima ó noso espazo forestal, é do mes de xuño de 2012, cando puidemos confirmar a súa reprodución no alto do Coto de Novelle, fronte a Ribadavia, a 700 m de altitude.

Posibles causas do seu declive

O chasco instala o niño no chan. Isto faino moi vulnerable a predadores terrestres. Por outro lado ó estar asociado, en moitas partes, ó medio agrícola, fixo que a agricultura mecanizada coa proliferación de produtos fitosanitarios, contaminaran o seu hábitat e o das presas das que se alimentaba. A todo o anterior hai que sumar a invasión de mimosas que cambiaron a fisonomía de territorios tradicionais deste paxariño. Por último, algunhas construcións e obras públicas ocuparon hábitats de cría e campeo da especie no Ribeiro de Avia.

Chasco común, femia.

Chasco común, macho.

DATOS METEOROLÓXICOS

2019	Precipitación l/m ²	Días chuvia	Acidez (pH)		Nube dominante	Temperatura (°C)	
			Máxima	Mínima		Máxima	Mínima
Xaneiro	79,9	5	5,0	5,3	Estratocúmulos	15,5	-7,5
Febreiro	32,9	3	5,3	5,3	Altoestratos	27,0	-2,5
Marzo	91,7	5	4,9	5,6	Estratocúmulos	28,0	-2,0
Abril	143,0	11	5,0	7,1	Nimboestratos	28,0	-1,0
Maio	16,3	3	6,8	6,9	Cúmulos	40,0	3,0
Xuño	34,1	5	5,4	5,9	Estratocúmulos	41,0	6,0
Xullo	13,0	3	5,6	5,6	Cúmulos	37,0	9,5
Agosto	17,0	3	5,3	6,2	Cúmulos	36,5	8,2
Setembro	19,7	4	5,3	6,3	Estratocúmulos	35,0	8,0
Outubro	131,5	6	5,0	5,4	Nimboestratos	28,0	4,2
Novembro	204,7	20	4,8	5,6	Nimboestratos	19,0	1,0
Decembro	250,0	11	4,7	5,7	Nimboestratos	17,0	-3,0
TOTAIS	1.033,8	79	Máxima absoluta 4,7	Mínima absoluta 6,9	Estratocúmulos - Nimboestratos	Máx. absoluta 41,0	Mín. absoluta -7,5
						Media: 14,40	

RESUMO DE NOTAS FENOLÓXICAS

Observamos - Escoitamos:	Data	Temperatura (°C)		Ceo	Vento
	Día - Mes	Máxima	Mínima		
1ª <i>Ciconia ciconia</i>	6 - I	9,0	-7,5	Despexado	NE
1º <i>Narcissus bulbocodium</i>	24 - II	25,0	3,0	Fragmentado	NE
<i>Malpolon Monspessulanus</i>	22 - III	22,5	1,0	Sen nubes	E
1º <i>Apus apus</i>	16 - IV	22,0	4,0	Fragmentado	NE
<i>Cydalima perspectalis</i>	7 - V	19,0	13,8	Cuberto	SE
Larvas grandes de píntega	18 - VI	20,5	12,0	Cuberto	SE
<i>Lacerta schreiberi</i>	3 - VII	32,2	16,0	Fragmentado	SE
<i>Turdus viscivorus</i> , xuvenil	4 - VIII	30,2	18,5	Fragmentado	E
<i>Caprimulgus europaeus</i>	11 - IX	28,5	9,5	Despexado	NE
1º <i>Crocus serotinus</i>	11 - X	28,0	6,0	Sen nubes	NE
<i>Oryctolagus cuniculus</i>	2 - XI	16,0	14,5	Cuberto	NE
<i>Parella de Martes foina</i>	9 - XII	9,0	2,3	Cuberto	NE

OS FENTOS DE RIDIMOAS (III)

Continuando coa revisión dos fentos de Ridimoas chegamos ó xénero *Asplenium*, que con catro especies é o máis representado no bosque. O fento das boticas (chamado así seguramente porque foi moi apreciado na medicina popular), *Asplenium trichomanes subsp. quadrivalens*, frecuente en muros, diferénciase ben por ser de pequeno tamaño, xa que raramente supera os 17 cm., e ter unha fronde dividida so unha vez, coas divisións (pinnas) de ata 12 mm de longo alternándose en dúas fileiras. As outras tres especies teñen follas moito máis divididas. *Asplenium adiantum-nigrum* e *Asplenium onopteris* teñen a súa lámina (a fronde sen o pecíolo) triangular, que recorda ó fento coiro, especie moi usada en floricultura como verde para arranxos florais, diferenciándose *A. onopteris* por ter as divisións primarias rematadas nunha punta longa e estreita de lados case paralelos (ver foto). *Asplenium billotii*, común en muros e ribazos húmidos, distínguese dos dous anteriores en que as pinnas inferiores son máis curtas cás situadas algo por debaixo da metade, polo que a forma da súa lámina é lanceolada en vez de triangular.

As fenteiras ou fentos das pedras (xénero *Polypodium*), teñen a lámina das frondes de contorno máis ou menos triangular, profundamente divididas unha vez (aínda que estas divisións primarias ou pinnas soen estar unidas pola base) e dispostas en dúas fileiras, e soros sen indusio, de redondeados a elípticos. Aparecen con frecuencia sobre troncos de árbores, muros ou pedras, mesmo a varios metros do chan, onde poden sobrevivir grazas a que os seus rizomas son capaces de desenvolverse por debaixo dos brións que medran sobre as súas superficies. *Polypodium vulgare* diferénciase de *Polypodium cambricum* en que o 1º ten as pinnas obtusas en vez de agudas e a

fronde na base é máis estreita en relación coa súa lonxitude; *P. cambricum* ten ademais nos soros unhas características estruturas filamentosas chamadas paráfises, aínda que non son visibles sen unha boa lupa. *P. interjectum*, ten características intermedias entre os dous anteriores, con pinnas normalmente agudas, unha anchura na base intermedia e non ten paráfises.

E aquí finalizamos este recorrido polos fentos de Ridimoas, quince especies, dezaseis taxons se os consideramos a nivel de subespecie, un número importante e unha mostra representativa dos exemplares que podemos encontrar na comarca vitícola do Ribeiro e en xeral no noroeste da provincia de Ourense.

Planta de *Asplenium onopteris* medrando na parcela 166 do polígono 3 de Ridimoas. Texto e foto: Xusto Veloso Moreda.

CATÁLOGO DE FENTOS DE RIDIMOAS

Nome científico	Nome común	Hábitat máis frecuente	Abundancia
<i>Osmunda regalis</i>	dentabrún	preto da auga penedos	común
<i>Polypodium cambricum subsp cambricum</i>	fento das pedras	troncos de árbores, muros	moi común
<i>Polypodium interjectum</i>	fento das pedras	muros, ribadas	común
<i>Polypodium vulgare</i>	fento das pedras	troncos, muros, ribadas	moi común
<i>Anogramma leptophila</i>		muros, ermos	común
<i>Pteridium aquilinum subsp aquilinum</i>	fento de chamuscar	bosques matogueiras, ermos	moi común
<i>Asplenium trichomanes subsp quadrivalens</i>	fento das boticas	muros, gretas dos penedos	común
<i>Asplenium billotii</i>		muros, ribadas	común
<i>Asplenium onopteris</i>		muros, ribadas	común
<i>Asplenium adiantum-nigrum</i>		muros, ribadas	común
<i>Phyllitis scolopendrium subsp scolopendrium</i>	lingua de cervo, cervoa	corgas sombrizas	pouco frecuente
<i>Athyrium filix-femina</i>	fento femia	preto da auga	común
<i>Dryopteris affinis subsp affinis</i>	fento macho	bosque caducifolio	común
<i>Dryopteris affinis subsp borrieri</i>	fento macho	bosque caducifolio	pouco frecuente
<i>Polystichum setiferum</i>	fentalla	bosque caducifolio	común
<i>Blechnum spicant subsp spicant</i>	fenta	preto da auga	común

AREEIRAS DO RÍO AVIA

Amencía o día 9 de xuño de 1992 cando seis membros da nosa asociación plantábanse diante das paleadoras da empresa “Áridos del Avia”, no mesmo intre en que empezaban a tapar con terra as grandes pozas escavadas na marxe dereita do curso baixo do río Avia, na paraxe coñecida como Areal de San Cristovo, pertencente ó concello ourensán de Ribadavia. Dous días despois o delegado provincial da Consellaría de Agricultura en Ourense, Eduardo Olano Gurriarán, respaldaba a intervención do alcalde de Ribadavia, Miguel Fidalgo Areda que, con antelación, paralizara os traballos de recheo das graveiras de San Cristovo.

A extracción ilegal de áridos empezara en 1977, profundizando as máquinas no nivel freático do terreo, polo que aflorara moita auga procedente de correntes subterráneas e de filtración do propio río, dando lugar a lagoas que ían aumentando de tamaño a medida que continuaba a explotación. Esta chegara a ter unha superficie aproximada de 70.000 m², cunha profundidade media de 4 m.

Despois da marcha das paleadoras, por un proceso natural, xerouse no biotopo, unha flora típica de lagoa e a fauna silvestre empezou a chegar, ocupando os hábitats máis propicios. E así foi como os sapoconchos que antes só vivían nos remansos do río, empezaron a preferir as augas estancadas das lagoas, instalándose nelas ata o día de hoxe.

Na actualidade, as pozas de San Cristovo son un dos mellores hábitats de sapoconcho europeo en Galicia e aparecen como área prioritaria de conservación da especie, no decreto 70/2013 de 25 de abril, da Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas da Xunta de Galicia. Actualmente, o concello de Ribadavia, co voto favorable de tódolos grupos políticos, excepto do PSOE que se abstivo, está tramitando a declaración dun ENIL (Espazo Natural de Interese Local) como primeira medida para protexer a biodiversidade deste lugar.

A Secretaria: *Paula Rodríguez.*

Unha das lagoas naturalizadas nas areeiras do río Avia.
Foto: *María Carmen Rey.* Data: 16 de xullo de 2019.

IMPRESOS

Depósito Legal OU-14-2018. Nº3
Imprime: Gráficas Galegas.

Asociación Cultural - Ecolóxica Ridimoas.
Rúa Pateira nº 7, 32431 BEADE (Ourense)
Tfno: 988 480 062
www.ridimoas.com / e-mail: asociacion@ridimoas.com
Facebook: Asociacion Ridimoas / Twitter: @Ridimoas
Instagram: Asociacion Ridimoas